

Gerkules hem geými?

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Gerkules hem geými? GERKULES HEM GEÝMI?

Hemjynslyga (gomoseksualizme) köplenç soň ýüze çykan zat ýaly garalýar, emma taryhyň dürli döwürlerinde, dürli medeniýetlerde bu ýaramazlygyň yzlaryna gabat gelmek bolýar. Täze trend ýaly görkezilmäge synanyşylýarmy ýa-da genetiki faktorlaryň täsiriniň ýokdugyny öňe sürmek üçin şular ýaly gizlenýärmik, belli däl, ýöne aslynda hakykat açyk-aýdyň ortada...

Taryh döwre hökmüni ýöredýänler tarapyndan ýazylýar. Köplenç halatda-da nämäni ýatlap, nämäni ýatdan çykarmalydygyny-da saýlap alýanlar şolar bolýar.

Taryh kitaplarynyň gatyny açanyňyzda, okuw jaýlarynda okadylýan okuw gollanmalarynda hiç bir jemgyýetde hemjynslygyň ýa-da hemjyns suratkeşiň şahyryň öz jynsdaşyna aşyk bolandygy baradaky maglumata gabat gelmersiňiz.

Emma heniz üsti örg çeşmeler munuň düýbünden tersini görkezýär: hemjynslyk ähli jemgyýetlerde bolandygyna garamazdan diňe wagtdan wagta ýa-da jemgyýetden jemgyýete hemjynslyga bolan garşylyk üýtgäp durupdyr. Taryhyň dürli döwürlerinde jemgyýetleriň umuman köpüsü bu ýaramazlygy ýazgaranam bolsa, käbir jemgyýetleriň muny bolýmaly zat ýaly garaýany-da bolupdyr.

• Meselem, Gadymy Gresiyada erkekleriň az sanly-da bolsa, özi ýaly erkekler bilen är-aýal ýaly ýaşaşandyklaryny bilýän barmy?

Kämillik ýaşyna ýeten iki erkegiň arasyndaky gatnaşyk gönüden-göni kabul edilmese-de, är-aýallygyň berýän artykmaçlyklaryndan hemjyns jübütleriňem peýdalanmagyny üpjün edýärdi, emma şol döwürlerde «hemjynslyk» düşünjesi heniz orta çykmandy). Gadymy Gresiyada ýaş tapawudynyň bolan ýagdaýlarynda bolsa üýtgeşik ýagdaý bardy. Meselem, ýokary gatlagyň 30-40 ýaşdan geçen erkegi kämillik ýaşyna ýetmedik gyzjagazlara arkaýyn öýlenip bilýärdi, şol sanda munuň geňsi ýerine geleliň: olar kämillik ýaşyna ýetmedik oglanjyklary hem özüne alyp bilýärdiler! Bir tapawudy: gyzjagazyň kakasynyň razylygy alynýan bolsa, oglanjyklaryň öz pikiri soralypdyr.

• Şeýle-de, gadymy greklerde demokratiýanyň häzirki simwollarynyň hemjyns iki aşyk-magşuk bolandygyny bilýärsiňizmi?

Garmodiy we Aristogiton, ikisi bileleşip döwrüniň Tiranyň agdaryp, demokratiýanyň simwolyna öwürlipdiler, emma taryhyň gatyna başga göz bilen seretseňem, olar biri-birlerine aşyk iki jübütdi!

- **Ýogsa-da, Aleksandr Makedonskiý bilen örän ýakyn dostlugy bolan Gefestionyň arasynda näme bardy?**

Gefestion Aleksandryň iň ýakyn dosty bolmak bilen birlikde iň ýakyn syrdaşy we ömrüniň köp bölegini bile geçiren adamydy.

Gynansak-da, taryh bize hemme zady ähli ýalaňaçlygy bilen açyp görkezene, emma dünýäniň iň jedelli myş-myşy, şek-şübhesiz, kimler üçin hakykatdygy bireýýäm subut edilen zat, kimler üçin bolsa häzirem ýeterlik subutnamasy ýok bu iki jübütiň dillerden düşmän gelyän gatnaşygydyr!

Gürrüň, gadymy greklerden Osmanla geçip gidende bolsa, hemmämiziň ýeke-ýekeden göz önünden kino lentasy ýaly geçip giden iki tema bar: erkek haremler, Nedimiň we başga-da birnäçe şahyryň erkekleri wasp edip ýazan şygyrlary, gomoseksual temaly miniatýuralar we ş.m.-ler...

Soňky asyrlara gelenimizde garşymyza çykýan hasam köp adam bar.

Watikanyň Sikstin kapellasyny ajaýyp freskalar bilen bezän Mikelanjelo, sonetlerinde göwni giden erkegine serenadalar düzen Şekspir, Da Winçi, Bleýk, Uitmen, Prust, Baden-Pauell, Çaýkowskiý, Britten, Oden, Işerwud, Baýron, Waýld... Bularyň hemmesiniň ady gomoseksual gatnaşyklar bilen bile tutulýar, hemmesi-de ýa diňe erkek bilen ýa-da ömrüniň bir böleginde aýallar bilen gatnaşygyň arasynda erkege-de ýer beren şahslardyr...

• **Indi bolsa sözbaşydaky soragyň üstünde durup geçeliň. Eýsem Gerkules hem geý bolupmy?**

Taryh kitaplaryna, hekaýatlara we miflere siňe üns berseň, onuň hemjyns bolmasa-da biseksual bolandygyny bilip bolýar. Yzynda 500 perzent galdyrandygy bilen meşhurlyga eýe bolan Gerkulesiň erkek ýassykdaşlaryndan biziň günlerimize çenli ady saklanyp galanlary şulardyr: Admet, Ifit, Ýewfem, Elakat, Abder, Iolaý.

Osmanly döwründen hemjynslygy şekillendirýän suratlar saklanyp galyndyr, şahyrlar kofehanalardyr çayhanalarda hemjynslygy aç-açan suratlandyryan şygrylary aýdyp bilipdir, şeýle-de goşunyň ýany bilen jynsy islegleri kanagatlandyrar ýaly ýörite saklanýan erkekleri äkidipdirler... Hatda Angliýadyr ABŞ-dan yüz ýyla golaý wagt öň (1858-nji ýylda) gomoseksual gatnaşyga rugsat berýän kanuny kabul edenem Osmanly döwletidir.

Gynansak-da, taryh elmydama biziň orta atýan soraglarymyza jogap berip bilmeýär...

Fatih TAŞPYNAR.

30.03.2016 ý. Taryhy makalalar